

บทที่ ๒

ความกึกเหมาเจอตุง

เหมาเจอตุงเป็นนักทฤษฎีและนักปฏิบัติที่มีความสามารถสูง เพราะนอกจากจะเป็นนักทฤษฎีที่มีความรู้ในหลักและทฤษฎีต่างๆ ในลัทธิมากซ์นิส - เลนินนิสเป็นอย่างดีแล้ว เขายังได้ศึกษาทฤษฎีดังกล่าวอย่างมีเหตุผล และนำมาปฏิบัติในประเทศจีน โดยได้คัดแปลงทฤษฎีของมากซ์และเลนินให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภายในประเทศ จนสามารถทำการปฏิวัติประเทศได้เป็นผลสำเร็จ กล่าวได้ว่าความสำเร็จดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นผลจากความสามารถเฉพาะตัวของเหมาเจอตุง เพราะลำพังแต่ทฤษฎีผู้นำของมากซ์และเลนินอย่างเดียว โดยปราศจากนักคิดและนักปฏิบัติเช่นเหมาเจอตุงแล้ว การปฏิวัติประเทศจีนก็อาจจะไม่บรรลุผลเช่นที่เป็นอยู่ได้ ทั้งทฤษฎีการต่อสู้ ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีต่างๆ ในแนวความคิดของเหมาเจอตุงนั้น เป็นประสบการณ์ของเขาในการต่อสู้เพื่อปฏิวัติประเทศเป็นระยะกว่า ๒๕ ปี จากการต่อสู้อันยาวนานทำให้เหมาเจอตุงได้เรียนรู้ปัญหาต่างๆ ของประเทศจีน ซึ่งเป็นปัญหาของประเทศกึ่งพัฒนาที่มีพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมแตกต่างจากประเทศยุโรปตะวันตก แม้กระทั่งรัสเซียอย่างมาก และเหมาเจอตุงได้ศึกษาหาแนวทางที่จะแก้ไขปัญหากล่าวได้เป็นอย่างดี ซึ่งปรากฏว่าไม่แต่จะเป็นทฤษฎีผู้นำการปฏิวัติประเทศจีนเท่านั้น แต่ยังเป็นทฤษฎีที่ประเทศกึ่งพัฒนาหลายประเทศรับเอาไปเป็นทฤษฎีผู้นำในการปฏิวัติด้วย

ควยเทศน์ความคิดของเหมาเจอตุงถึงหลักทฤษฎีที่เพิ่มเติมหลักลัทธิมากซ์ - เลนิน และมีทฤษฎีการต่อสู้ ยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีเกี่ยวกับการปฏิวัติของเหมาเจอตุงด้วย โดย -

เฉพาะอย่างยิ่งในประเทศด้อยพัฒนา ฉะนั้นในการศึกษาความคิดของเหมาเจ๋อตุงใน
ขั้นนี้ จะพิจารณาออกเป็น

- ๑) หลักลัทธิคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตุง
- ๒) ยุทธศาสตร์ยุทธวิธีเกี่ยวกับการปฏิวัติประเทศ

หลักลัทธิคอมมิวนิสต์ของเหมาเจ๋อตุง

คงที่กล่าวแล้วว่า เหมาเจ๋อตุงได้คัดแปลงทฤษฎีของมากซ์ - เลนิน
ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่างๆ ในประเทศจีน จากการที่ประเทศจีนมีปัจจัยพื้นฐานที่ต่าง
ไปจากประเทศพัฒนาแล้วในยุโรปตะวันตกและประเทศรัสเซีย นั่นคือจีนเป็นประเทศด้อย-
พัฒนาและมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นแบบสังคมเกษตรกรรม ในขณะที่พื้นฐานทางเศรษฐกิจ
ของประเทศยุโรปส่วนมากเป็นแบบอุตสาหกรรม การนำทฤษฎีหรือลัทธิที่กำหนดขึ้นจาก
พื้นฐานเศรษฐกิจแบบอุตสาหกรรมมาใช้ในสังคมที่มีพื้นฐานเศรษฐกิจแบบเกษตรกรรมจึง
ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามความเหมาะสม ทำให้ทฤษฎีความคิดของเหมาเจ๋อตุงบางประการ
แตกต่างไปจากลัทธิมากซ์ - เลนินบาง ทั้งนี้เหมาเจ๋อตุงยังคงยึดมั่นในหลักพื้นฐานในลัทธิ
มากซ์ - เลนินอย่างมั่นคง สำหรับแนวความคิดของเหมาเจ๋อตุงที่สำคัญได้แก่ การ
วิเคราะห์ชนชั้น ทฤษฎีชนบทล้อมเมือง และทฤษฎีความขัดแย้ง

๑. การวิเคราะห์ชนชั้น

ตามแนวความคิดของมากซ์ ชนชั้นที่สำคัญในสังคมทุนนิยมมีอยู่ ๒
ชนชั้นคือ ชนชั้นทาสกริคและชนชั้นทาสกริค ชนชั้นทาสกริคได้แก่ชนชั้นนายทุน และชนชั้น
ทาสกริคได้แก่ชนชั้นกรรมกรที่ตามทฤษฎีของมากซ์ ชนชั้นทั้งสองมีความขัดแย้งกันอย่าง

รุนแรง จนทำให้เกิดการต่อสู้ระหว่างกันขึ้น และเป็นลักษณะที่มืบทบาทสำคัญต่อ
 วิวัฒนาการของสังคม นอกจากชนชั้นทั้งสองแล้วก็มีชนชั้นอื่นบางคือ พ่อค้าขาย
 (shopkeeper) หักถลกกับชาวนา พวกนี้จกอยู่ในชนชั้นกลางของชนชั้น
 กลาง (the lower strata of the middle class)
 ซึ่งไม่อยู่ในกลุ่มชนชั้นกรรมาชีพ และไม่ใช่วุฒิกฎี แต่จะเขารวมต่อสู้กับชนชั้น
 กรรมาชีพระยะหนึ่ง เพื่อรักษาฐานะชนชั้นกลางของตนไว้ พวกนี้มากชจกเป็น
 พวกอนุรักษและปฏิกิริยาที่ถองการจะทำใหงดลอประวัติศาสตร์หมุนกลับ

แกมาในสมัยของเลนิน เลนินได้เพิ่มชนชั้นคักกินานิยมชกรีกและ
 จักรวรรดินิยมขึ้นในสังคมของประเทศคอยพัฒนา โดยระบุว่าเป็ชนชั้นที่ความเลวร้าย
 มากกว่าชนชั้นนายทุนทั่วไป เลนินจึงได้เสนอแนวการต่อสู้ของคอมมิวนิสต์ในประเทศ
 คอยพัฒนาว่า ในระยะแรกชนชั้นปฏิวัติจะตองรวมมือกับชนชั้นนายทุนต่อต้านศัตรูของ
 ชาติคอง จากนั้นจึงจะต่อต้านชนชั้นนายทุนต่อไป ซึ่งพรรคคอมมิวนิสต์ได้รับเอาแนว
 ความคิดคังกล่าวไปปฏิบัติ

เหมาเจอตุงเองก็ได้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับชนชั้นเพิ่มเติมจากความ
 คิดของเลนิน จากงานเขียนของเขาเรื่อง "การวิเคราะห์ชนชั้นต่างๆ ในสังคมจีน" หรือ

๑. Marx and Engels, The Communist Manifesto, Intro-
 duction and notes by A.J.P. Taylor (Penguin Books Ltd., 1967), p.88

๒. Ibid., p. 91

๓. เหมาเจอตุง อ้างแล้ว (สรรนิพนธ์ เล่ม ๑ ตอนตน)

" Analysis of the Classes in Chinese Society" ไมเคิล เคนน์ มาคม
๒๔๖๔ เขาแบ่งชนชั้นในสังคมจีนเป็น ๕ ชนชั้นคือ

๑) ชนชั้นเจ้าที่ดินและชนชั้นนายหน้า (the landlord class and
the comprador class)

๒) ชนชั้นนายทุนกลาง (the middle bourgeoisie)

๓) ชนชั้นนายทุนน้อย (the petty bourgeoisie)

ซึ่งเหมาเจ๋อตุงยังแบ่งชนชั้นนี้ออกเป็น ๓ พวกที่มีหน้าที่ต่อกรปฏิวัติไม่เหมือนกัน
คือพวกที่มีฐานะดี (ซึ่งมีจำนวนน้อย) พวกฐานะปานกลาง และพวกที่มีฐานะไม่มั่นคง
ซึ่งคนใน ๒ พวกหลังจะมีหน้าที่สนับสนุนการปฏิวัติ โดยเฉพาะพวกหลังสุดจัดเป็น
ฝ่ายซ้ายของชนชั้นนายทุนน้อย

๔) ชนชั้นกึ่งกรรมกรชีพ (the semi - proletariat)

ส่วนใหญ่ได้แก่ชาวนา ซึ่งเหมาเจ๋อตุงยังได้แบ่งย่อยลงไปอีกเป็นสามกลุ่มตามฐานะ
ทางเศรษฐกิจ คือ ชาวนาที่มีที่ดินทำเอง ชาวนากึ่งมีที่ดินทำเอง และชาวนาจน
(นอกจากนี้ยังได้แก่คหกรรมน้อย พ่อค้าย่อยๆ ค่าย)

๕) ชนชั้นกรรมาชีพ (the proletariat) คือชนชั้นกรรมาชีพ ในอุตสาหกรรมสมัยใหม่ ซึ่งมีอยู่ในประเทศจีนขณะนั้น (พ.ศ.๒๔๖๕) เพียง ๒ ล้านคน เท่านั้น นอกจากนี้ยังได้แก่ชาวนารับจ้าง ชนชั้นกรรมาชีพจรจัด

จากการแบ่งประเภทชนชั้นดังกล่าว เหมาเจ๋อตงกำหนดให้กลุ่มที่เป็นกลุ่มปฏิวัติ คือ ชนชั้นกรรมาชีพ โดยมีชนชั้นกึ่งกรรมาชีพ และชนชั้นนายทุนน้อยเป็นพันธมิตรที่ดีในการปฏิวัติ ส่วนชนชั้นนายทุนชั้นกลางเป็นกลุ่มที่เป็นพันธมิตรในการปฏิวัติด้วยเช่นกัน แต่ไม่สู้ดีนัก เหมาเจ๋อตงกำหนดว่ากลุ่มต่างๆ จะเป็นพันธมิตรร่วมกันเพื่อทำการปฏิวัติให้สำเร็จลุล่วงไป แต่การทำแนวร่วมดังกล่าวจะเป็นเพียงทางปฏิบัติชั่วคราว เมื่อการปฏิวัติสำเร็จ การต่อสู้ทางชนชั้นจะดำเนินไปตามทฤษฎีของมากซ์ เหตุที่เหมาเจ๋อตงกำหนดทฤษฎีแนวร่วมระหว่างชนชั้นนี้เนื่องจากปัญหาที่ประสบในช่วงระยะของการปฏิวัติ กล่าวคือ

๔๐. คำว่าชนชั้นกรรมาชีพ (proletariat) นั้น เหมาเจ๋อตงหมายถึงถึงชนชั้นที่ปราศจากทรัพย์สิน คือผู้ใช้แรงงานในเมือง ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่กรรมกร และชนชั้นผู้ใช้แรงงานในชนบท ซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ชาวนา แต่เมื่อกลับไปพิจารณาเปรียบเทียบคำๆ นี้ในความหมายของมากซ์และเอนเงิลส์ ในคำประกาศ Communist Manifesto แล้ว จะเห็นว่า มากซ์และเอนเงิลส์ใช้คำว่า proletariat โดยหมายความถึงกรรมกรคือ labourer หรือ working class ในโรงงานเท่านั้น มิได้รวมเอาชาวนาเข้ามาด้วย ยิ่งกว่านั้นมากซ์เองยังจัดชาวนา peasantry อยู่ในกลุ่มชนชั้นกลางระดับกลาง ซึ่งมีแนวความคิดอนุรักษนิยมอีกด้วย

ประเทศจีนขณะนั้นมีปัญหาทั้งทางด้านชนชั้น ศักดิ์เกีนา ^๑ และ การ
 รุกรานจากต่างชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งญี่ปุ่น ฉะนั้นปัญหาเฉพาะหน้าที่จะต้องทำลาย
 โดยเร่งด่วนก็คือชนชั้นศักดิ์เกีนาและอิทธิพลของชนต่างชาติ ด้วยเหตุนี้การปฏิวัติโคئلม
 นายทุนจึงต้องยับยั้งไว้ก่อน โดยชนชั้นกรรมาชีพและเกษตรกรจะต้องเป็นพันธมิตรกับชนชั้น
 นายทุนย่อย และชนชั้นอื่นๆ เป็นการชั่วคราว

จากหลักการดังกล่าว เหมาเจอตุงได้แบ่งขั้นตอนการปฏิวัติประเทศจีนสู่
 ความเป็นประเทศสังคมนิยม ออกเป็น ๒ ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการปฏิวัติประชาธิปไตย-
 ประชาธิปไตย และขั้นตอนการปฏิวัติสังคมนิยม โดยในระยะแรกเป็นการปฏิวัติประเทศให้
 เป็นประชาธิปไตย และมีจุดมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่การโคئلมจักรพรรดินิยม และชนชั้นปก-
 ครองที่เป็นพวกศักดิ์เกีนานิยม และนายทุนขุนนาง ซึ่งเป็นผลจากการวิเคราะห์สภาพสังคม
 และปัญหาของประเทศจีนในทัศนะของเหมาเจอตุงที่ว่า ประเทศจีนในระยะก่อน พ.ศ.
 ๒๔๗๕ เป็นประเทศกึ่งเมืองขึ้นกึ่งศักดิ์เกีนา คือภายในประเทศไม่มีประชาธิปไตย เพราะ
 ประชาชนถูกกดขี่ขูดรีดจากระบอบศักดิ์เกีนา ด้านภายนอกประเทศก็ถูกจักรพรรดินิยมกดขี่
 โดยเฉพาะอย่างยิ่งจักรพรรดินิยมญี่ปุ่นที่รุกรานประเทศ ขั้นตอนการปฏิวัติจึงต้องเริ่มจาก
 การต่อสู้เพื่อให้ประเทศหลุดพ้นจากการกดขี่ของจักรพรรดินิยมจากภายนอกประเทศ และ
 ให้ประชาชนหลุดพ้นจากการกดขี่ขูดรีดของพวกนายทุนขุนนาง และพวกศักดิ์เกีนาเสียก่อน
 จึงจะนำไปสู่การปฏิวัติขั้นสุดท้ายคือ การปฏิวัติสังคมนิยมซึ่งเป็นลักษณะที่แตกต่างจากการ
 ปฏิวัติของประเทศทุนนิยม ฉะนั้นในการปฏิวัติขั้นแรกจึงมีใจจำกัดว่าจะต้องกระทำโดย

๕. เหมาเจอตุง "ปัญหาสงครามและยุทธศาสตร์" สารนิพนธ์ เล่ม ๒
 ตอนต้น หน้า ๔๒๑ - ๔๒๕

ชนชั้นกรรมาชีพ หรือชนชั้นชาวนาเท่านั้น แต่จะต้องกระทำโดย
 ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งมีทั้งกรรมกร ชาวนา ชนชั้นนายทุนน้อย และชนชั้น
 อื่นๆ ที่สามารถจะรวมเป็นพันธมิตรกันได้ โดยมีเป้าหมายการปฏิวัติอยู่ที่จักรพรรดินิยม
 คักกินานิยม และทุนนิยมขุนนาง หลังจากการปฏิวัติขั้นต้นสำเร็จก็จะจัดตั้งอำนาจรัฐ
 แห่งลัทธิประชาธิปไตยแบบใหม่ดำเนินการปกครองแบบเผด็จการประชาธิปไตยประชาชน
 (People's Democratic Dictatorship) รัฐบาลที่ทำการปกครองจะเป็น
 รัฐบาลร่วมซึ่งประกอบด้วยบุคคลผู้เป็นตัวแทนของพรรค กลุ่มการเมืองต่างๆ และบุคคล
 ที่เป็นตัวแทนของผู้ไม่สังกัดพรรคหรือกลุ่มการเมืองใดๆ ภายใต้การนำของชนชั้นกรรมาชีพ
 (โดยผ่านพรรคคอมมิวนิสต์) และมีพันธมิตรชาวนาเป็นรากฐาน ขณะเดียวกันก็มีสภา
 ผู้แทนประชาชนชั้นต่างๆ ทำหน้าที่กำหนด "แผนมุ่ง" ของการบริหารที่สำคัญ รวมทั้ง
 เลือกลงฝ่ายบริหารในแต่ละระดับ ลักษณะการบริหารที่ไว้คือ หลักประชาธิปไตยร่วมศูนย์
 อย่างไม่ก็เหมาเจอตงมีความเห็นว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบใหม่ไม่จำเป็น
 ที่จะต้องเป็น ระบอบเผด็จการโดยชนชั้นเดียว หรือกึ่งมองคการรัฐบาลโดยพรรคเดียว แม
 วากการปฏิวัติและยึดอำนาจรัฐจะกระทำสำเร็จภายใต้การนำของชนชั้นกรรมาชีพและพรรค
 คอมมิวนิสต์ก็ตาม

๖. เหม่าเจอตง "วาทกรรมเผด็จการประชาธิปไตยประชาชน" สารนิพนธ์
 เล่ม ๑ ตอนปลาย (ปักกิ่ง สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ๑๙๖๘) หน้า ๓๓๘ - ๓๔๖

๗. เหม่าเจอตง "วาทกรรมรัฐบาลร่วม" สารนิพนธ์ เล่ม ๓ ตอนปลาย
 หน้า ๔๕๖ และในฉบับภาษาอังกฤษ (Selected Works, vol. III, p.230) ใช้คำว่า

major policies

๘. เฟิ่งอว้าง หน้า ๔๖๖ - ๔๖๓

วัตถุประสงค์สุดท้ายในการบริหารงานในชั้นนี้เพื่อจะทำการปฏิวัติชนสุดท้าย
ให้เป็นสังคมนิยมและสังคมนิยมวิเศษ ซึ่งจะต้องใช้ระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน เพราะ
จะต้องสร้างความเข้มแข็ง ความเป็นเอกภาพและความสง่างามในรัฐแห่งชาติประชาธิปไตย
แผนใหม่ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมใหม่มีลักษณะเป็นสังคมชนชั้นนายทุนแบบใหม่ซึ่งอยู่ภายใต้
การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ โดยเขากล่าวว่า "การที่จักจะสร้างสังคมนิยมชนชั้น
ของเมืองขึ้นกึ่งเมืองขึ้นและกึ่งศักดินาขึ้น ก็เป็นเพียงความเพ่งฝันโดยสิ้นเชิง" ทั้งนี้
ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น เหม่าเจ๋อตุงให้ความสำคัญกับการพัฒนาอุตสาหกรรมหนัก
และอุตสาหกรรมเบามาก โดยเสนอให้กระทำอย่างมีขั้นตอน เพื่อเปลี่ยนประเทศจาก
ประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรม และปรับปรุงระบบเกษตรกรรมให้ทันสมัย
ขึ้น อันจะยังผลให้เศรษฐกิจของประเทศมั่นคง สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างนายทุนกับ
กรรมกรนั้น เขามองว่าทั้งสองฝ่ายจะมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน และร่วมมือกันเพื่อพัฒนา
ประเทศ โดยมีรัฐบาลรวมเป็นประธานระหว่างคนทั้งสองกลุ่ม และเมื่อไ้วางพื้นฐาน
ด้านต่างๆ ในสังคมอย่างพร้อมมูลแล้วจะสามารถทำการปฏิวัติให้เป็นสังคมนิยมสำเร็จในที่สุด

๒. ทฤษฎีชนบทล้อมเมือง

ขณะที่มากกำหนดว่าการปฏิวัติไปสู่สังคมคอมมิวนิสต์จะเกิดจากชนชั้นกรรมาชีพในเมือง และเลนินได้เพิ่มเติมทฤษฎีส่วนนี้ด้วยการตั้งเอาชนชั้นกรรมาชีพในชนบท อันได้แก่ ชาวนา เขามีส่วนร่วมในการปฏิวัติของชนชั้นกรรมาชีพในเมือง โดยเลนินยังทรงให้ความสำคัญกับชนชั้นกรรมาชีพว่าเป็นผู้นำในการปฏิวัติ และมีศูนย์กลางการปฏิวัติอยู่ที่เมือง แต่เหมาเจ๋อตุงกลับยกฐานะชาวนาในชนบทขึ้นมาเป็นพลังสำคัญในการปฏิวัติประเทศจีน จากรายงานการสำรวจการเคลื่อนไหวของชาวนาในมณฑลหูหนัน เมื่อเดือนมีนาคม ๒๔๙๐ เหมาเจ๋อตุงกล่าวว่า กำลังชาวนาเป็นกำลังที่สำคัญที่สุดในการปฏิวัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาจนซึ่งมีจำนวนมาก โดยเขายกตัวอย่างจากการสำรวจในอำเภอฉางชวามีชาวนาจนร้อยละ ๗๐ ชาวนากลางร้อยละ ๒๐ เจาที่ดินและชาวนารวยอีกร้อยละ ๑๐ ซึ่งชาวนารวยทั้งหมดจำนวนเพียงร้อยละ ๑๐ นี้กลับมีฐานะความเป็นอยู่ดี ขณะที่คนส่วนใหญ่ได้รับความเดือดร้อน ภายใต้ชนชาวนาจึงเป็นกำลังหลักของการปฏิวัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งชาวนาจน ทั้งนี้เหมาเจ๋อตุงได้ให้ส่วนผสมของบทบาทการปฏิวัติในประเทศจีนว่า "...ถ้าเราสมมติให้ความสำเร็จของการปฏิวัติเพื่อประชาธิปไตยมีคะแนนเต็ม ๑๐ แกรม ความสำเร็จขึ้นอยู่กับชาวนาจนมณฑล และหน่วยทหาร ๓ แกรม ส่วนที่เหลือ ๗ แกรมเป็นของชาวนาในถิ่นชนบท" นอกจากนี้เขายังระบุว่า

๑๑. เหมาเจ๋อตุง อ้างแล้ว (สรรนิพนธ์ เล่ม ๑ ตอนที่ ๑) หน้า ๒๓ - ๒๔

๑๒. Mao Tsetung, "Report on an Investigation of the Peasant Movement in Hunan" (February 1927), A Documentary History of Chinese Communism, Conrad Brandt, Benjamin Schwartz and John Fairbank, eds. (Harvard University Press, 1959),

" การนำโดยชาวนาจนเป็นความจำเป็นอย่างยิ่ง ถ้าไม่มี
 ชาวนาจนก็จะไม่มีการปฏิวัติใดเลย การปฏิเสัชชาวนาจนคือการปฏิเสัช
 การปฏิวัติ และถ้าโจมตีชาวนาจนก็เป็นการโจมตีการปฏิวัติด้วย และทิศทาง
 การต่อสู้ของคนเหล่านี้ไม่เคยผิดพลาดเลย "

จุดนี้มีเป็นจุดที่แตกต่างจากทฤษฎีมากซ์ - เลนิน เพราะมากซ์พูดถึงแต่การ
 ปฏิวัติโดยชนชั้นกรรมาชีพ (labourer, working class) เลนินเน้นแมจะพูดถึง
 การปฏิวัติของชาวนา แต่เขาก็มองกำลังของชาวนาเป็นเพียงกำลังที่สนับสนุนกำลังกรรม-
 กรเท่านั้น ส่วนเหมาเจ๋อตุงกลับกำหนดบทบาทของชาวนาเป็นสิ่งสำคัญ โดยจัดเป็นกำลัง
 พื้นฐานของการปฏิวัติประชาธิปไตย (Democratic Revolution) ทั้งนี้
 มีไคหมายความมา เขาไม่ให้ความสำคัญกับชนชั้นกรรมาชีพในการปฏิวัติ เขาพูดถึงบทบาท
 ของชนชั้นกรรมาชีพว่า ชนชั้นกรรมาชีพเป็นชนชั้นนำของการปฏิวัติ ส่วนชาวนานั้น
 เหมาเจ๋อตุงเปรียบให้เป็นทีหลังของการปฏิวัติ ซึ่งก็เนื่องจากจำนวนอันมหาศาลของ
 ชาวนาในประเทศจีน ในขณะที่จำนวนของชนชั้นกรรมาชีพในเมืองมีจำนวนน้อยมากจนไม่
 อาจจะทำกรปฏิวัติตามลำพัง และต้องหันไปพึ่งพลังของชาวนา เหมาเจ๋อตุงให้เหตุผลสำหรับ
 การทำให้ชนชั้นกรรมาชีพเป็นชนชั้นนำของการปฏิวัติว่า เนื่องจากชนชั้นนี้มีลักษณะ

๑๓. เหมาเจ๋อตุง อ้างแล้ว (สรรนิพนธ์ เลม ๑ ตอนต้น) หน้า ๔๓

๑๔. เหมาเจ๋อตุง "การปฏิวัติของจีนกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน" สรรนิพนธ์
 เลม ๒ ตอนปลาย (ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ๑๙๖๔) หน้า ๖๓๘ - ๖๔๓

ความตันทิวทางชนชั้นที่สุด มีลักษณะก้าวหน้า วิจารณ์ และการจัดตั้งที่ ทั้งนี้เขากำหนด
ว่า การนำของชนชั้นกรรมาชีพจะต้องดำเนินไปภายใต้การนำของพรรคคอมมิวนิสต์จีนอีกทีหนึ่ง

จากการให้ความสำคัญกับชนานาคังกลาว ทำให้เหมาเจ๋อตงกำหนดทฤษฎี
ชนบทล้อมเมืองขึ้น นั่นคือการขยายอิทธิพลของคอมมิวนิสต์ในหมู่กสิกรในชนบทให้กว้าง -
ขวางออกไป และเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์ได้รับการสนับสนุนจากกสิกรซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่
ใหญ่ของประเทศแล้ว ก็เท่ากับว่ารัฐบาลซึ่งกุมอำนาจการปกครองได้แต่เพียงในเขตเมือง
อยู่ในฐานะโลกเดียวมากขึ้นทุกที และจะถูกทำลายลงในที่สุด

๓. ทฤษฎีความขัดแย้ง

ทฤษฎีความขัดแย้งเป็นทฤษฎีที่เหมาเจ๋อตงกำหนดเพิ่มเติมทฤษฎีการ
เปลี่ยนแปลงทางวัตถุนิยม หรือวัตถุนิยมวิภาษ (dialectical materialism) ซึ่งเป็น
หลักการชนพื้นฐานของลัทธิคอมมิวนิสต์มากซ์ - เลนิน โดยเหมาเจ๋อตงมุ่งอธิบายหลักวัตถุนิยม
วิภาษให้ชัดเจน และกว้างขวางขึ้นด้วยการขยายความเกี่ยวกับกฎแห่งความขัดแย้งของ
สรรพสิ่ง หรืออีกนัยหนึ่งกฎแห่งความเป็นเอกภาพของความขัดแย้งหรือด้านตรงกันข้าม
ตลอดจนการอธิบายถึงผลของความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งมีทั้งการเปลี่ยนแปลง
แปลงในทางปริมาณและคุณภาพ เลนินเองก็เคยกล่าวถึงความสัมพันธ์กับความขัดแย้ง
มาแล้วว่า "..... ความเป็นปฏิปักษ์กันกับความขัดแย้งกันนั้นแตกต่างกันโดยเด็ดขาด

ภายใต้ระบอบสังคมนิยมความเป็นปฏิปักษ์กันสูญสิ้นไปแล้ว แต่ความขัดแย้งยังคงดำรง
 อยู่.....^{๑๕} จุดประสงค์ที่เหมาเจอตงกำหนดหลักการดังกล่าวขึ้น ก็เพื่อจะไขให้ลึกลงไป
 อธิบายความขัดแย้งต่างๆ ในสังคมจีน ในช่วงที่ใดทำการปฏิวัติ และปกครองในระบอบ
 สังคมนิยมแล้ว พร้อมทั้งเสนอวิธีการแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าวในสังคม

หลักการในทฤษฎีนี้ปรากฏอยู่ในงานเขียน ๒ ชิ้น คือ ปรวิญานีพนธ์เรื่อง
 "วาทกรรมความขัดแย้ง" (On Contradiction) ซึ่งเขียนขึ้นเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๔๘๐
 และคำปราศรัยของเหมาเจอตงเรื่อง "เกี่ยวกับปัญหาการจัดการกับความขัดแย้งภายใน
 หมู่ชนชาวนาอย่างถูกต้อง" ซึ่งกล่าวในที่ประชุมรัฐกิจสูงสุดครั้งที่ ๑๑ (ขยายวง) เมื่อ
 วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐ และต่อมาได้ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ "เหียนหมิน ยี่ป้า" ฉบับวันที่
 ๑๔ มิถุนายน ๒๕๐๐ ทฤษฎีดังกล่าวแยกพิจารณาหลักการสำคัญเกี่ยวกับความขัดแย้งได้
 ๔ ประการคือ (๑) ลักษณะของความขัดแย้ง (๒) ความขัดแย้งหลัก (๓) ประเภท
 ของความขัดแย้ง (๔) วิธีการแก้ไขความขัดแย้ง

๑๕. เลนิน คำวิจารณ์ของเลนินเกี่ยวกับเรื่อง "เศรษฐกิจศาสตร์ในระยะผ่าน
 ของบอลเชวิค" อ้างในเหมาเจอตง เรื่อง "วาทกรรมความขัดแย้ง" สารนิพนธ์ เล่ม ๑
 ตอนหลาย (ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ๑๙๖๔) หน้า ๒๔๔

๑๖. หาอ่านรายละเอียดได้จากหนังสือ "นิพนธ์ปรวิญานี ๔ เรื่องของ
 ประธานเหมาเจอตง" (ฉบับภาษาไทย) (ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ๑๙๖๙)

๓.๑ ลักษณะของความขัดแย้ง เหมา เจอตุ้งกล่าวว่ ความขัดแย้ง

ในสรรพสิ่งหรืออีกนัยหนึ่งความเป็นเอกภาพของคานตรงข้ามเป็นกฎมูลฐานของธรรมชาติและสังคม และในกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาทั้งหมดจำเป็นต้องมีความขัดแย้งอยู่เสมอ ซึ่งความคิดนี้เป็นความคิดที่เหมายเจอตุ้งได้จากมากซ์และเลนินนั่นเอง และเหมายเจอตุ้งได้อธิบายถึงลักษณะของความขัดแย้งว่ ความขัดแย้งมีลักษณะที่เป็นลักษณะทั่วไปกับลักษณะเฉพาะ (universality and particularity) ลักษณะทั่วไปก็คือความขัดแย้งเป็นสิ่งที่จะต้องอยู่ในกระบวนการแห่งการพัฒนา และการเปลี่ยนแปลงของสิ่งทั้งปวง และจะดำรงอยู่ทุกระยะตั้งแต่ต้นจนจบ ทั้งนี้ความขัดแย้งแต่ละฝ่ายจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยเงื่อนไขการดำรงอยู่ของคานตรงข้ามของกันและกัน ส่วนลักษณะเฉพาะของความขัดแย้งก็คือลักษณะหรือคุณภาพของความขัดแย้งในแต่ละกระบวนการแห่งการเคลื่อนไหวหรือการพัฒนาจะไม่เหมือนกัน โดยจะมีความแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมตลอดจนเงื่อนไขต่างๆ ในสังคม กล่าวคือ ในสังคมหนึ่งและในช่วงของการพัฒนาช่วงหนึ่ง ความขัดแย้งในขณะนั้นของสังคมนั้นจะมีความแตกต่างกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงของการพัฒนาอีกช่วงหนึ่ง หรือที่เกิดขึ้นในสังคมหนึ่ง และด้วยลักษณะหรือคุณภาพที่ต่างกันของความขัดแย้งนั่นเอง ทำให้การแก้ไขความขัดแย้งแต่ละอันก็ต่างไปก็เลย เหมายเจอตุ้งกล่าวว่ การค้นคว้าลักษณะเฉพาะของความขัดแย้งในชั้นการพัฒนาแต่ละขั้นเป็นสิ่งจำเป็น เพราะถ้าไม่ทราบคุณภาพหรือลักษณะของความขัดแย้งแล้ว การแก้ไขจะทำไม่ได้หรือแก้ไขไม่ถูกทาง ทั้งนี้ในการค้นคว้าหาลักษณะเฉพาะของความขัดแย้งจะต้องวิเคราะห์หอยางเป็นรูปธรรม (concrete analysis) และ เป็นแบบทวิสัย จะวิเคราะห์ตามใจชอบแบบอัตวิสัย (subjective) ไม่ได้

๓.๒ ความซัดแยงหลัก เกี่ยวกับเรื่องนี้ เหมาเจอตุงกล่าวว่
 ในกระบวนการของการพัฒนาต่างๆ ความซัดแยงอาจมีเพียงคนเดียว แต่ในกระบวนการที่
 สลับซับซ้อน มีความซัดแยงจำนวนมากดำรงอยู่ และในจำนวนนั้นจะมีหนึ่งเป็นความ
 ซัดแยงหลัก โดยเขาอธิบายถึงความซัดแยงหลักว่า เป็นสิ่งที่มีบทบาทนำและชีขาด
 (leading and decisive role) การเปลี่ยนแปลงในสังคม การดำรงอยู่การเปลี่ยนแปลง
 แปรหรือการพัฒนาความซัดแยงหลักจะส่งผลสะท้อนต่อความซัดแยงอื่นๆ รวมทั้งการ
 เปลี่ยนแปลงในสังคม ส่วนความซัดแยงอื่นๆ ล้วนแต่เป็นความซัดแยงรองและขึ้นต่อ
 ความซัดแยงหลักทั้งสิ้น ทั้งนี้เขาได้ยกตัวอย่างสังคมทุนนิยมว่า ส่วนที่เป็นความซัดแยง
 หลักก็คือความซัดแยงระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับชนชั้นนายทุน ส่วนพลังอื่นๆ ซัดแยงกัน
 เชน ความซัดแยงระหว่างชนชั้นศักดินากับชนชั้นนายทุน ความซัดแยงระหว่างชนชั้นนาย
 ทุนน้อยที่เป็นชาวนากับชนชั้นนายทุน ความซัดแยงระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับนายทุนน้อย
 ที่เป็นชาวนา ฯลฯ เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นความซัดแยงซึ่งจะไ้รับผลสะท้อนจากพลังความ
 ซัดแยงหลักทั้งสิ้น

แต่ลักษณะเช่นนี้ไม่คงที่ ความซัดแยงหลักกับความซัดแยงรองจะแปรเปลี่ยนไป
 เมื่อกระบวนการแห่งการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งเขาอธิบายโดยยึดหลักวัตถุนิยมวิภาษ
 นั้นเอง และเขาได้ยกตัวอย่างกรณีประเทศจีนว่า ในระยะเวลาที่จักรวรรดินิยมทำ
 สงครามรุกรานประเทศจีน เชนในระยะสงครามจีน พ.ศ.๒๓๘๓ ระยะสงครามจีน -
 ญี่ปุ่น ในระยะ พ.ศ.๒๔๘๐ - ๒๔๘๘ เหล่านี้ ความซัดแยงหลักก็คือ ความซัดแยง
 ระหว่างจักรวรรดินิยมกับประชาชนจีนทั้งหมด ส่วนความซัดแยงระหว่างชนชั้นภายใน
 ประเทศ รวมถึงความซัดแยงระหว่างระบอบศักดินากับมวลชนซึ่งในสภาพปกติจะ เป็นความ
 ซัดแยงหลัก ก็ล้วนแต่เป็นความซัดแยงรองและขึ้นต่อความซัดแยงหลักทั้งสิ้น และเมื่อ

สังคมเปลี่ยนไปคือ จักรวรรดินิยมไม่ได้ทำการกดขี่ขูดรีดคนขายแรงงาน หากกดขี่ทาง
การเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ทุกรูปแบบที่ละมุนละม่อม ฐานะของความขัดแย้ง
ก็เปลี่ยนแปลงไป ชนชั้นปกครองในประเทศรวมมีกับจักรวรรดินิยมกดขี่ประชาชน ความ
ขัดแย้งหลักก็คือ ความขัดแย้งระหว่างจักรวรรดินิยมและชนชั้นศักดินากับประชาชน และ
ประชาชนจะต่อสู้ขายแรงงานปฏิวัติภายในประเทศ สภาพเทคนิกลูกโลกสภาพของจีนในระยะ
สงครามปฏิวัติปี ๒๔๖๗ - ๒๔๗๑ และสงครามปฏิวัติที่กินสิบปีภายหลังปี ๒๔๗๖

จากการที่ความขัดแย้งหลายด้านในกระบวนการพัฒนาต่างๆ นี้เอง การ
ค้นหาสิ่งที่เป็นความขัดแย้งหลักจึงเป็นสิ่งจำเป็น เหมาเจอคงกล่าวไว้ว่า ในการค้นหา
กระบวนการพัฒนาใดๆ ก็ดี ถ้าเป็นกระบวนการที่สลับซับซ้อนแล้ว ก็จะต้องทุ่มกำลังทั้งหมด
ไปค้นหาความขัดแย้งหลักให้ได้ และเมื่อจับได้คืออะไรคือความขัดแย้งหลัก การแก้ปัญหา
ก็สามารถจะกระทำได้อย่างง่ายดาย เพราะเมื่อแก้ไขความขัดแย้งหลักได้ ก็จะส่งผลการ
เปลี่ยนแปลงของความขัดแย้งรอง ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงในกระบวนการพัฒนา

๓.๓ ประเภทของความขัดแย้ง เหมาเจอคงได้แบ่งประเภทของความขัดแย้ง
ออกเป็น ๒ ประเภทคือ ความขัดแย้งที่เป็นปฏิปักษ์ (antagonistic contradiction)
กับความขัดแย้งที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ (non - antagonistic contradiction) ในเรื่องนี้
เขาจะขยายความจากทฤษฎีของมากซ์และเลนิน แต่เขามีความเห็นต่างจากความคิดของ
เลนินในแง่ที่เลนินเห็นว่า ภายใต้ระบอบสังคมนิยมความเป็นปฏิปักษ์กันสูญสิ้นไปแล้วเหลือ
แต่ความขัดแย้งกัน แต่สำหรับเหมาเจอคง แม้ในช่วงที่มีการปฏิวัติสังคมนิยมแล้ว
ความขัดแย้งที่ลึกลับและเป็นปฏิปักษ์กันก็ยังคงมีอยู่ ซึ่งเขาได้อธิบายแบ่งแยกลักษณะของ
ความขัดแย้งทั้งสองประเภทดังนี้.

(๑) ความขัดแย้งที่เป็นปฏิบัติ ความขัดแย้งนั้นคือ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นที่ชู้ครีกับชนชั้นที่ถูกชู้ครี ซึ่งเป็นลักษณะที่เป็นแกนสารของความเคลื่อนไหวในกระบวนการทางประวัติศาสตร์ โดยที่ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นทั้งสองจะพัฒนาไปถึงขั้นที่แน่นอนหนึ่งๆ แล้ว ความขัดแย้งจะทวีความรุนแรงขึ้นจนกลายเป็นการต่อสู้เป็นสงครามปฏิวัติ ซึ่งการทำสงครามปฏิวัติเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะเป็นเงื่อนไขที่นำไปสู่การพัฒนาสังคมมนุษย์ อย่างไรก็ตามก็ เหมาเจอคงเห็นว่า ในความขัดแย้งดังกล่าวนี้ บางกรณีจะมีลักษณะที่เป็นปฏิบัติอย่างเปิดเผย แต่ในบางกรณีไม่เป็นเช่นนั้น นอกจากนี้ในบางเงื่อนไข ความขัดแย้งที่มีลักษณะ เป็นปฏิบัติกัน อาจจะแปร เปลี่ยนเป็นความขัดแย้งที่ไม่เป็นปฏิบัติกันก็ได้ สำหรับในสังคมนิยมความขัดแย้งในลักษณะปฏิบัติกันยังไม่หมดไป ถ้าปัญหาชนชั้นยังคงดำรงอยู่ และอาจจะแสดงออกในรูปของความขัดแย้งระหว่างความคิดที่ถูกตอกกับความคิดผิดภายในพรรคคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้ความขัดแย้งดังกล่าวจะไม่ปรากฏภาพของความเป็นปฏิบัติกันในทันที แต่มีช่องทางที่จะพัฒนาไปเป็นลักษณะปฏิบัติได้ โดยไต่ยกตัวอย่างกรณีความขัดแย้งทางความคิดของเลนินและสตาลินกับของทรอตสกี และบูคฮาริน หรือกรณีความคิดของเฉินตูฉิว จางกวางเตา ที่ขัดแย้งกับความคิดในพรรค ซึ่งในกรณีข้างต้นนี้ เหมาเจอคงเรียกว่า เป็นความขัดแย้งระหว่าง "เรากับศัตรูทางชนชั้นของเรา"

๑๓. เหมาเจอคง "วาทกรรมความขัดแย้ง" สรรพนิตย เล่ม ๑ ตอนปลาย
 (ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ๑๙๖๔) หน้า ๒๘๔
 ๑๔. เฟิ่งอวี่ และหน่าเคียวกัน

(๒) ความขัดแย้งที่ไม่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์กัน ความขัดแย้งเช่นนี้ไต่แก
 ความขัดแย้งต่างๆ ในหมู่ประชาชน ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกับความขัดแย้งที่เป็นปฏิปักษ์กัน
 อย่างสิ้นเชิง จะเห็นว่าเหมาเจ๋อตงยอมรับว่าในสังคมสังคมนิยม ความขัดแย้งยังคงมีอยู่ทั่วไป
 โดยเขาใคองเอาปรัชญาของมากซทว่า กฎแห่งความเป็นเอกภาพของคานตรงข้ามกันเป็น
 กฎมูลฐานของจักรวาล เขาอธิบายกฎของเขาว่า ความขัดแย้งจำต้องมียู่ทั่วไปใน
 สังคม เพราะความขัดแย้งกันผลักดันให้สรรพสิ่งเคลื่อนไหวแปรเปลี่ยนและพัฒนาไปภายใน
 หมู่ประชาชนจีนก็มีความขัดแย้งกันอยู่ และความขัดแย้งต่างๆ นั้นเองที่เป็นพลังผลักดัน
 ให้สังคมจีนพัฒนาไป เขากล่าวว่า

" ความขัดแย้งในสังคมสังคมนิยมต่างกัน ในขั้นมูลฐานกับความ
 ขัดแย้งในสังคมเก่า เป็นต้นว่าความขัดแย้งในสังคมทุนนิยม ความขัดแย้ง
 ในสังคมทุนนิยมแสดงออกเป็นการปฏิปักษ์ต่อกันและปะทะกันอย่างรุนแรง
 แสดงออกเป็นการต่อสู้ทางชนชั้นอย่างรุนแรง ความขัดแย้งชนิดนี้ไมอาจ
 แยกกันได้โดยตัวระบอบทุนนิยมเอง มีแต่การปฏิวัติสังคมนิยมเท่านั้นที่
 สามารถแก้ไขได้ ส่วนความขัดแย้งในสังคมสังคมนิยมนั้นเป็นอีกเรื่อง
 หนึ่ง ซึ่งตรงกันข้ามทีเดียว ความขัดแย้งในสังคมสังคมนิยมมิใช่ความ
 ขัดแย้งที่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์กัน และก็แยกได้เรื่อยๆ โดยตัวระบอบ
 สังคมนิยมเอง "

สำหรับความขัดแย้งที่จัดอยู่ในประเภทของความขัดแย้งในหมู่ประชาชนใน
 ความเห็นของเหมาเจ๋อตงในระยะปี ๒๕๐๐ นั้น ปรากฏว่าเขารวบรวมเอาความ
 ขัดแย้งในหมู่ประชาชนทุกกลุ่มเข้าด้วยกัน แม้กระทั่งชนชั้นที่จัดเป็นชนชั้นที่ชั่วร้ายที่สุดก็รวมเข้าด้วยกัน

๑๙. เหมาเจ๋อตง อ้างแล้ว (นิพนธ์ปรัชญา ๔ เรื่อง) หน้า ๒๕๓
 ๒๐. เฟิ่งอาน หน้า ๒๕๖

กล่าว คือนอกจากความขัดแย้งต่างๆ ภายในชนชั้นกรรมกรอาชีพ ภายในชนชั้นชาวนา ภายใน
 ชนชั้นนายทุนชาติ ภายในหมู่ปัญญาชน ความขัดแย้งระหว่างกรรมกรกับชาวนา กับปัญญาชน
 แล้ว เขายังหมายความรวมถึงความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกรรมกรและประชาชนผู้ไร้แรงงาน
 อื่นๆ กับชนชั้นนายทุนชาติ ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ความขัดแย้ง
 ระหว่างผลประโยชน์ส่วนรวมกับส่วนบุคคล ความขัดแย้งระหว่างประชาธิปไตยกับการรวม-
 ศูนย์ ความขัดแย้งระหว่างฝ่ายนำกับฝ่ายถูกนำ ฯลฯ เขากล่าวว่าการที่ยอมรับว่ามีความ
 ขัดแย้งกันในคานต่างๆ นั้น ก็เนื่องจากสภาพเงื่อนไขของประเทศจีนในขณะนั้น รวมทั้งการ
 ที่ประเทศอยู่ในระยะสร้างสรรคสังคมนิยม ทั้งนี้ในกรณีของความขัดแย้งระหว่างชนชั้น
 นายทุนกับชนชั้นกรรมกรนั้น เหม่าเจอตงให้คำอธิบายว่า ในความเป็นจริงความขัดแย้ง
 ดังกล่าวเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน แต่ภายใต้เงื่อนไขของประเทศขณะนั้น ความร่วมมือระหว่าง
 ชนในชาติเป็นสิ่งจำเป็น ความขัดแย้งดังกล่าวจึงจัดเข้าอยู่ในประเภทที่สามารถจะแก้ไข
 ใคคยสันติวิธี และเปลี่ยนลักษณะไปเป็นความขัดแย้งที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน (ทั้งนี้ไม่รวม
 ถึงชนชั้นเจ้าที่ดิน หรือชนชั้นนายทุนชนนาง ซึ่งเขาจัดอยู่ในประเภทเดียวกับพวกจักรวรรดินิยม
 และเป็นฝ่ายที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิวัติ และไม่อาจจะรวมกันได้เลย) สำหรับในกรณีความ
 ขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับประชาชน ระหว่างผลประโยชน์ส่วนรวมกับส่วนบุคคล ระหว่าง
 ฝ่ายนำกับฝ่ายถูกนำ หรือระหว่างประชาธิปไตยกับการรวมศูนย์นั้น เกิดขึ้นเนื่องจาก
 ประชาชนยังไม่คุ้นเคยกับระบอบการปกครองใหม่ และเจ้าหน้าที่รัฐบาลขาดความชัดเจน
 ในการทำงาน ประกอบกับยังมีปัญหาของประเทศที่ต้องวิเคราะห์และแก้ไขกันไป ซึ่ง
 ต้องอาศัยเวลาและการเสริมสร้างระบบสังคมนิยมต่อไป พร้อมกับแก้ปัญหาต่างๆ ให้ลุล่วงไป

๓.๘ วิธีการแก้ไขความขัดแย้ง ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า ความขัดแย้งหลักในแต่ละกระบวนการของการพัฒนามลลักษณะ เฉพาะที่แตกต่างกัน ฉะนั้นการแก้ไขความขัดแย้งต่างๆในความเห็นของเหมาเจ๋อตงก็จะต้องแตกต่างกันไปด้วย โดยเขาได้ยกตัวอย่างว่า

" ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับนายทุนแก่ควยการปฏิวัติสังคมนิยม ความขัดแย้งระหว่างมวลชนกับระบอบศักดินา แก่ควยวิธีการปฏิวัติประชาธิปไตย ความขัดแย้งระหว่างเมืองชนกับจักรวรรดินิยมแก่ควยวิธีการทำสงครามปฏิวัติประชาธิปไตย ความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับชนชั้นชาวนาในสังคมนิยม แก่ควยวิธีการแปร เกษตรกรรมให้เป็นแบบรวมรูปและเป็นแบบใช้เครื่องจักรกล ความขัดแย้งภายในพรรค แก่ควย วิจัยและวิจารย์ตนเอง"

และจากการที่เขาแบ่งประเภทความขัดแย้งออกเป็นสองประเภทใหญ่คือ ความขัดแย้งที่เป็นปฏิปักษ์กับที่ไม่เป็นปฏิปักษ์ เขาก็ได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับวิธีการแก้ไขความขัดแย้งข้างต้นไว้ ๒ ประการคือ

๓.๘.๑ กรณีความขัดแย้งที่มีลักษณะ เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน พิจารณาแยกเป็น ๒ ประเด็นคือ ประเด็นแรกความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมนิยม หรือสังคมนิยมทางชนชั้นอย่างรุนแรง ความขัดแย้งจะพัฒนาไปเป็นการต่อสู้และการปฏิวัติ เพื่อโค่นล้มสังคมนายทุนหรือชนชั้นที่เอาเปรียบ การต่อสู้จะเป็นไปอย่างรุนแรงและจริงจัง จนกระทั่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมน เช่น ในกรณีความขัดแย้งระหว่างชนชั้นกรรมาชีพกับนายทุนแก่ควยวิธีการปฏิวัติสังคมนิยม กรณีความขัดแย้งระหว่างมวลชนกับระบอบศักดินาให้แก่ควยการปฏิวัติประชาธิปไตย เป็นต้น ส่วนในประเด็นที่สอง เป็นการพิจารณาในสภาพการณ์

๒๑. เหมาเจ๋อตง อ้างแล้ว (สรวนิทนธ เล่ม ๑ ตอนปลาย) หน้า ๒๓๓

ของสังคมนิยม ซึ่งเหมาเจ๋อตงยอมรับว่า สังคมจีนในช่วงของการสร้าง -
 สรรคสังคมนิยม ความขัดแย้งที่มีลักษณะเป็นปฏิปักษ์ยังคงมีอยู่ โดยเกิดจากความขัดแย้ง
 ระหว่างฝ่ายปฏิปักษ์ปฏิวัติสังคมนิยมกับมวลชนทั้งประเทศ กลุ่มปฏิปักษ์ปฏิวัติจะทำการต่อต้าน
 การปฏิวัติสังคมนิยม และขัดขวางทำลายการสร้างสรรคสังคมนิยม วิธีการแก้ไขความ
 ขัดแย้งก็คือ การใช้ระบอบเผด็จการเข้าจัดการต่อต้านที่เป็นปฏิปักษ์ต่อการปฏิวัติควมการ
 จับกุม ทัศนลงโทษ ทัศนวิเสีรภาพในการพูด การเขียน หรือไม่ให้เข้าร่วมใน
 กิจกรรมการเมือง เป็นต้น ซึ่งในระยะแรกของการปฏิวัติได้ใช้วิธีการประหารชีวิต
 ประกอบด้วย

๓๖.๒ ในกรณีการแก้ไขความขัดแย้งในหมู่ประชาชน เหมาเจ๋อตงกำหนด
 ให้ใช้แนวทางประชาธิปไตยในการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งจุดประสงค์สำคัญคือการแก้ไข
 แนวความคิดที่ผิดๆ วิธีการต่างๆที่ใช้นี้ได้แก่วิธีการอภิปราย วิธีการวิจารณ์และวิจารณ์
 ตนเอง การพูดจริงใจ และการให้การศึกษาทางการเมือง โดยมีจุดประสงค์เพื่อขจัด
 ความผิดที่ผิดๆ และพัฒนาความคิดตามที่ต้องการ เขาไม่เห็นด้วยกับการใช้วิธีการรุนแรง
 ภายเหตุมลาคความรุนแรงมีแต่จะทำให้ความขัดแย้งยิ่งขยายตัวยิ่งขึ้น พร้อมกันนั้นก็ได้เสนอ
 สูตร "สามัคคี - วิจารณ์ - สามัคคี" โดยเขาอธิบายว่า เป็นการวิจารณ์กันบนหลักพื้นฐาน
 ฐานของความสามัคคี เพื่อขจัดความคิดขัดแย้งให้หมดไป เขากล่าวว่า ความผิดที่ผิดๆ
 ในหมู่ประชาชนจะใช้วิธีการแก้ไขแบบเดียวกับที่ใช้กับพวกปฏิปักษ์ต่อการปฏิวัติไม่ได้ เพราะ
 วิธีการเช่นนั้นไม่เพียงแต่ไม่อาจแก้ปัญหาความคิดที่ผิดได้เท่านั้น แต่ยังก่อให้เกิดผลร้ายอีก
 ภาย วิธีการที่ดีที่สุดคือการวิจารณ์ การอภิปราย โดยหลักเหตุผล โดยเฉพาะอย่าง
 ยิ่งการวิจารณ์ความคิดเกี่ยวกับหลักมากซ์ - เลนิน จะก่อให้เกิดผลดีต่อส่วนรวม เขากล่าว
 ว่า

" ลัทธิมากซ์เป็นสังคมนิยมวิทยาศาสตร์ไม่กลัวการวิจารณ์.....
 ชาวลัทธิมากซ์ไม่กลัวการวิจารณ์ไม่ว่าจากใคร ตรงกันข้ามชาวลัทธิมากซ์
 กลัวของการจะหลอหลอมตนเอง และขยายฐานที่มั่นของตนในทามกลาง
 การวิจารณ์ของคนทั้งหลายทามกลางพายุแห่งการต่อสู้ การต่อสู้ความคึก
 ทึบนั้นเปรียบเหมือนการปลุกผีร่างกายของคนจะเพิ่มภูมิคุ้มกันขึ้น เพราะ
 ฤทธิเชื้อผี การส่งเสริมการอภิปรายจึงเป็นการเสริมฐานะของลัทธิ
 มากซ์ให้มั่นคงยิ่งขึ้น ๒๒

อย่างไรก็ดี ในการวิจารณ์หรืออภิปรายนั้น แม้เหมาเจอตุงจะประกาศให้
 มีการอภิปรายได้อย่างกว้างขวาง แต่เขาก็ได้กำหนดเงื่อนไขหรือขอบเขตของการอภิปราย
 ซึ่งเขาถือว่า เป็นบรรทัดฐานของการอภิปรายไว้ ๖ ประการคือ ๒๓

- ๑) เป็นผลดีต่อการสามัคคีประชาชนชนชาติต่างๆ ทั่วประเทศ มิใช่ก่อให้เกิด
 ความแตกแยกในหมู่ประชาชน
- ๒) เป็นผลดีต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนิยมและการสร้างสรรค์ทางสังคมนิยม
 มิใช่เป็นผลเสียต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนิยมและการสร้างสรรค์ทางสังคมนิยม
- ๓) เป็นผลดีต่อการเสริมความมั่นคงแก่เผด็จการประชาธิปไตยประชาชน
 มิใช่บ่อนทำลายหรือบั่นทอนระบอบนี้
- ๔) เป็นผลดีต่อการเสริมความมั่นคงแก่การนำของพรรคคอมมิวนิสต์ มิใช่สลัดปีก
 ทิ้งหรือบั่นทอนการนำ
- ๕) เป็นผลดีต่อการเสริมความมั่นคงและระบอบประชาธิปไตยรวมศูนย์ มิใช่
 บั่นทอนหรือทำลายระบอบนี้

๒๒. เหมาเจอตุง อ้างแล้ว (นิพนธ์ปรัชญา ๔ เรื่อง ของประธานเหมาเจอตุง)

๖) เป็นผลต่อความสามัคคีทางสากลของสังคมนิยมและความสามัคคีทางสากลของประชาชนผู้รักสันติทั่วโลก มิใช่ทำความเสียหายให้แก่สามัคคีเหล่านั้น

ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีเกี่ยวกับการปฏิวัติประเทศ

◊ เหมาเจ๋อตงมีความคิดว่า การต่อสู้ด้วยอาวุธเป็นสิ่งจำเป็นในการปฏิวัติประเทศให้เป็นสังคมนิยม เขากล่าวว่า "อำนาจรัฐเกิดจากกระบอกปืน "

(Political power grows out of the barrel of a gun) และรูปแบบสูงสุดของการปฏิวัติคือการยึดอำนาจรัฐด้วยกำลังอาวุธ ๒๔ โดยการทำสงคราม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีประเทศจีน เขาเห็นว่าสงครามเป็นสิ่งจำเป็นที่สุด แต่ยุทธศาสตร์การทำสงครามของเหมาเจ๋อตงนั้นแตกต่างกับแนวทางการทำสงครามของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตอย่างสิ้นเชิง เพราะขณะที่พรรคคอมมิวนิสต์โซเวียตกำหนดให้การทำกรปฏิวัติต่อสู้ด้วยอาวุธในเมืองต่างๆ ทั่วประเทศอย่างขนานใหญ่ เหมาเจ๋อตงกลับมีความเห็นว่า การทำสงครามจะต้องใช้เวลาอันยาวนาน และขยายการต่อสู้ด้วยอาวุธให้กระจายไปทั่วประเทศกลายเป็นสงครามประชาชน โดยมุ่งเน้นหนักอยู่ที่กำลังชาวนาในชนบท ทั้งนี้เขาให้เหตุผลการกำหนดยุทธศาสตร์การปฏิวัติในลักษณะที่ต่างจากแนวทางสหภาพโซเวียตว่า เนื่องจากประเทศจีนมีลักษณะเงื่อนโซ่และปัญหาที่แตกต่างจากประเทศทุนนิยม ซึ่งจะเห็นได้จาก งานเขียนของเหมาเจ๋อตงเกี่ยวกับ

๒๔. เหมาเจ๋อตง "ปัญหาสงครามและยุทธศาสตร์" สรรนิพนธ์ เล่ม ๒ ตอนต้น (ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ๑๙๖๘) หน้า ๘๒๑ - ๘๓๓

ยุทธศาสตร์และยุทธวิธีการทำสงครามซึ่งมีอยู่หลายชิ้น งานชิ้นที่นับว่าสำคัญที่สุดได้แก่
 เรื่อง "ปัญหายุทธศาสตร์ในสงครามปฏิวัติของจีน" (ซึ่งเขียนเมื่อเดือน ธันวาคม ๒๔๘๐)
 "ปัญหายุทธศาสตร์ในสงครามจรยุทธ์คอคนญี่ปุ่น" (เขียนเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๑)
 "วาทะสงครามยืดเยื้อ" (เขียนเมื่อเดือนพฤษภาคม ๒๔๘๑) และ "ปัญหาสงครามและ
 ยุทธศาสตร์" (เขียนเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๔๘๑)

ลักษณะของการทำสงครามปฏิวัติในแบบของเหมาเจ๋อตุงก็คือ การทำ
 สงครามประชาชนควบคู่การปลุกระดมประชาชนจากแทบทุกกลุ่มเขารวมในการต่อสู้ด้วย
 อาวุธ สำหรับประชาชนที่ถูกจัดเขาอยู่ในชาย/ปฏิวัติก็ออกการปฏิวัติขึ้นมีเพียงชนส่วนน้อย
 ที่เขาจัดอยู่ในกลุ่มชนชั้นนายทุนใหญ่ หรือชนชั้นนายทุนนายหนาเท่านั้น และในการทำ
 สงครามปฏิวัตินั้น เขาได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญที่จะผลักดันให้การปฏิวัติดำเนินลุล่วง
 ไปได้สำเร็จไว้ ๓ ประการ ซึ่งเขาเรียกวาอาวุธวิเศษ ๓ อย่าง อันได้แก่

๒๕. งานเขียนเหล่านี้หาอ่านได้จากหนังสือ สรุพนิตินการทหารเหมาเจ๋อตุง
 ซึ่งสำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศที่กรุงปักกิ่งได้พิมพ์ขึ้นเป็นภาษาต่างๆ หนังสือเล่มนี้รวบรวม
 รวมงานเขียนทั้งหมด ก่อน พ.ศ. ๒๔๘๓ ทางคานยุทธศาสตร์ยุทธวิธีทำสงครามของ
 เหมาเจ๋อตุง โดยเรียงลำดับตามระยะเวลาของการเขียน (สำหรับฉบับพิมพ์ภาษาไทย
 จัดพิมพ์เป็นครั้งแรกเมื่อปี ๑๙๖๓) มีจำนวน ๘๑๘ หน้า)

๒๖. เหมาเจ๋อตุง "ปฐมฤกษ์แถลงของวารสารชาวพรรคคอมมิวนิสต์"
สรุพนิติน เล่ม ๒ ตอนปลาย (ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ๑๙๖๔) หน้า ๕๖๓ -
 ๕๘๐ เกี่ยวกับเรื่องนี้จะกล่าวในรายละเอียดอีกครั้งหนึ่งในเรื่องยุทธศาสตร์ของพรรค
 คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย.

๑) แนวรวม นั้นคือการปฏิวัติจะกระทำโดยรวมเอาประชาชน
 กลุ่มต่างๆ เขารวมกันต่อสู้ ซึ่งเขาเรียกว่าเป็นการทำแนวรวมประชาชาติ เพื่อ
 ระดมสรรพกำลังในประเทศมารวมในการปฏิวัติใหม่มากที่สุด ทั้งนี้หมายความว่า
 นอกจากชนชั้นกรรมาชีพที่รวมกันต่อสู้กับชนชั้นขบวนการแล้ว ยังจะต้องดึงเอาชนชั้น
 นายทุนชาตินิยมมารวมในการต่อสู้ด้วย ซึ่งการสร้างแนวรวมกับชนชั้นนายทุนชาตินั้น
 เป็นสภาพที่ไม่ยั่งยืน กล่าวคือ จะรวมกันในระยะเวลาดำเนินการ เพื่อรวมกันปฏิวัติ
 ประชาธิปไตย การที่เหมาเจ๋อตงกำหนดเช่นนี้เนื่องจากสภาพสงครามในประเทศ
 ซึ่งญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองประเทศในระยะปี ๒๔๘๐ - ๒๔๘๕ นั้นเอง โดยเขาได้กำหนด
 เป้าหมายการทำสงครามมา เพื่อทำลายจักรวรรดินิยม คักคินานิยม และทุนนิยม-
 ชุนนาง

๒) การต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธ เหมาเจ๋อตงกล่าวว่า "อำนาจรัฐเกิด
 จากกระบองปืน" และถ้าไม่ใช่อาวุธแล้วปัญหาของประเทศจีนก็แก้ไม่ตก การยึด
 อำนาจรัฐได้ไม่อาจจะทำได้ ในกรณีของจีน การต่อสู้ด้วยอาวุธก็คือสงคราม
 ขบวนการที่ผูกพันกับการนำของชนชั้นกรรมาชีพ ซึ่งนำโดยพรรคคอมมิวนิสต์จีนนั่นเอง
 เขากำหนดให้กองทัพเป็นแนวหน้าของการปฏิวัติ ซึ่งกองทัพดังกล่าวจะต้องเป็นกองทัพ
 ที่เข้มแข็งและมีวินัยที่เคร่งครัด

๓) พรรค หมายถึงการมีพรรคคอมมิวนิสต์ที่เข้มแข็งในทุกรัฐที่มีลักษณะ -
 เลนิน มีความชัดเจนในการนำเอาหลักทฤษฎีมาปฏิบัติให้บรรลุผล และมีการจัด
 องค์กรในพรรคที่เข้มแข็งและมั่นคง

ในการปฏิวัตินั้น เหมาเจ๋อตงเปรียบเทียบของประกอบทั้ง ๓ ข้างตนว่า
 พรรคที่มีการจัดตั้งที่ถูกต้องเหมือนกับกรรมาชีพที่กล้าหาญ ส่วนกำลังอาวุธ และแนวรวมนั้น
 เปรียบเหมือนอาวุธสำคัญในมือของนักรบที่จะรุกได้ โจมคี่ศัตรูให้พ่ายแพ้ไป สิ่งทั้งสามนี้
 สัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออก และเป็นเงื่อนไขของความสำเร็จของการทำสงครามปฏิวัติ

และเขาได้กำหนดหลักการสำคัญประการหนึ่งว่า "พรรคคอมมิวนิสต์ไม่ใช่เป็นบัญชาพรรค"^{๒๗} ซึ่งในทางปฏิบัติ เขาก็ได้จัดตั้งองค์กรของพรรคคอมมิวนิสต์ขึ้นไว้ในกองทัพแดง (กองทัพที่ ๘) นอกจากนี้ผู้บังคับหน่วยรบก็จะได้แก่กลุ่มสมาชิกพรรคที่มีความสามารถและปฏิบัติงานตามนโยบายพรรค สำหรับภาระหน้าที่ของกองกำลังติดอาวุธนั้นไม่แต่จะทำการรบเท่านั้น หากยังมีภาระในการโฆษณาปลุกระดมมวลชนให้เข้าร่วมในขบวนการปฏิวัติด้วย โดยเขาให้เหตุผลว่า การต่อสู้ด้วยอาวุธเป็นรูปแบบที่สำคัญของการปฏิวัติประเทศ แต่ความสำเร็จนั้นมักต้องอาศัยรูปแบบอื่นควบคู่กัน นั่นคือการเอาชนะกองกำลังอาวุธและการยึดอำนาจทางการเมือง การแย่งชิงความสนับสนุนจากประชาชนทั้งประเทศ

ลักษณะการทำสงคราม

ลักษณะการทำสงครามในความคิดของเหมาเจ๋อตงซึ่งนำมาใช้ในการปฏิวัติจีนอย่างใดคนหนึ่ง มีลักษณะที่สำคัญคือ (๑) การทำสงครามมวลชนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ (๒) การทำสงครามยืดเยื้อ และ (๓) การตั้งและขยายฐานที่มั่นในชนบท ลักษณะทั้ง ๓ นี้จึงกล่าวเกี่ยวของกัน และเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นต่อกันและกัน จะขาดองค์ประกอบอันใดอันหนึ่งไม่ได้ ซึ่งยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นผลจากประสบการณ์ที่สะสมมาตลอดระยะเวลาการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับรัฐบาลก๊กมินตั๋ง ในระยะปี ๒๕๓๐ - ๒๕๔๐ และ ๒๕๔๔ - ๒๕๕๒ และจากการรบระหว่างพรรคคอมมิวนิสต์จีนกับญี่ปุ่น ในระยะปี ๒๕๔๐ - ๒๕๔๔ จุดเริ่มต้นของยุทธศาสตร์ดังกล่าวนี้เกิดขึ้นในระยะประมาณปี ๒๕๓๓ โดยในช่วง ๒๕๓๒ - ๒๕๓๓ พรรคคอมมิวนิสต์จีน

๒๗. เหมาเจ๋อตง "ปัญหาสงครามและยุทธศาสตร์" สรรนิพนธ์ เล่ม ๒ ตอนปลาย (ปักกิ่ง: สำนักพิมพ์ภาษาต่างประเทศ ๑๙๖๘) หน้า ๕๓๓

กลุ่มที่อยู่ใต้การนำของเหมาเจ๋อตุง และพรรคพวกอันมีจุดแข็ง เหนือ เตะหวาย อาดา ไคทำสงครามและมีชัยชนะในเมืองเล็ก ๆ หลายเมือง แต่สามารถยึดเมืองเหล่านั้นไว้ได้ชั่วคราวระยะเวลาสั้นๆ และถูกปราบปรามจากรัฐบาลจีน เหมาเจ๋อตุงจึงเริ่มตระหนักว่าการยึดเมืองในระยะอันสั้นไม่ใช่วิถีทางไปสู่ชัยชนะอันถาวรได้ จากนั้นเขาได้เริ่มค้นหาและพัฒนาแนวทางการต่อสู้ของพรรคคอมมิวนิสต์จีนขึ้น ซึ่งลักษณะสำคัญในยุทธศาสตร์การทำสงครามปฏิวัติเนื้อหาโดยสรุปได้ว่า

๑. การทำสงครามมวลชนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศ โดยจะต้องแสวงหากำลังสนับสนุนจากประชาชนทั่วทั้งประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสนับสนุนจากชาวนา เขาเล็งเห็นว่าพลังปฏิวัติส่วนใหญ่อยู่ที่ชาวนา ซึ่งเป็นชนส่วนใหญ่ของประเทศ และกระจายอยู่ทุกแห่งในชนบท และกล่าวได้ว่า เหมาเจ๋อตุงเป็นคนแรกของโลกที่สามารถปฏิวัติและจัดตั้งรัฐบาลโดยใจประชาชนในชนบทเป็นพื้นฐานอำนาจ

๒. การทำสงครามยืดเยื้อ (protracted war) จากการที่กองทัพประชาชนต้องต่อสู้กับกองทัพที่เข้มแข็ง การเอาชัยชนะขั้นแตกหักในระยะเวลานั้นสั้นจึงเป็นไปได้ จำเป็นที่จะต้องต่อสู้ด้วยสงครามยืดเยื้อ เพื่อโจมตีศัตรูให้อ่อนแอลง ส่วนกองทัพประชาชนที่ความเข้มแข็งขึ้น ในการนี้ เหมาเจ๋อตุงได้แบ่งขั้นตอนของสงครามทำสงครามยืดเยื้อออกเป็น ๓ ขั้นตอนคือ

๒.๑ ชั้นรับทางยุทธศาสตร์ (strategic defensive) ในขั้นนี้รูปแบบการรบที่ใจเป็นสำคัญคือ การรบเคลื่อนที่ (mobile war) และใช้รูปแบบสงครามจรยุทธ์ หรือสงครามกองโจร (guerrilla war) และการรบแบบประจำที่ (positional war)

๒.๒ ขั้นตึงกันทางยุทธศาสตร์ (strategic stalemate)

คือต่างฝ่ายต่างตึงกัน และกองทัพประชาชนอยู่ในขั้นเตรียมการรุกตอบโต้ต่อไป รูปแบบการรบที่ไร้นัยสำคัญคือ การรบแบบจรยุทธ์ โดยมีการรบเคลื่อนที่เป็นส่วนประกอบช่วย

๒.๓ ขั้นการรุกตอบโต้ทางยุทธศาสตร์ (strategic offensive)

เป็นขั้นสุดท้ายของสงครามยืดเยื้อ รูปแบบหลักของการรบขั้นนี้คือ การรบเคลื่อนที่อย่างมีแบบแผน และการรบประจำที่ โดยใช้การรบแบบจรยุทธ์เป็นส่วนประกอบ

๓. การสร้างฐานที่มั่น (Base Area) เหมาะเจาะต้งให้คำอธิบายใน

เรื่องนี้ว่า ในการทำสงครามยืดเยื้อและยาวนาน ฐานที่มั่นสำหรับการรบเป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะคงไว้เป็นที่พักอาศัยของกองกำลังติดอาวุธในยามที่วางเว้นจากการรบ หรือใช้เป็นที่พักพิงจากความเหนื่อยล้าหรือรักษาตัวจากการทำสงคราม รวมทั้งใช้เป็นฐานที่จะขยายการทำสงครามต่อไป การสร้างฐานที่มั่นแต่อย่างเดียวนั้นไม่พอ แต่ยังคงขยายเขตของฐานที่มั่นให้กว้างออกไปอีกด้วย กล่าวคือ เมื่อการรบกับหน้าชั้น ฐานที่มั่นก็จะขยายตัวตามไปด้วย จนกระทั่งพรรคคอมมิวนิสต์สามารถยึดครองฐานที่มั่นในชนบทได้มากขึ้น และใช้ฐานที่มั่นดังกล่าวมาทำการปฏิวัติยกอำนาจรัฐในที่สุด

ลักษณะการทำสงครามข้างต้นนี้เป็นวิถีทางที่เหมาะสมที่จะเป็นหนทางไปสู่การยกอำนาจรัฐในประเทศจีนได้ในที่สุด เขาไม่เห็นด้วยกับวิธีการปฏิวัติโคลนลในเมืองตามแนวทางของพรรคคอมมิวนิสต์โซเวียต โดยให้เหตุผลว่าการปฏิวัติในแต่ละประเทศย่อมต้องมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไปตามสภาพเงื่อนไขของปัญหาในประเทศนั้นๆ ยิ่งกว่านั้นเขายังโจมตี "แนวทางหลัซซาน" ว่าเป็นลัทธิฉวยโอกาสเอียง "ซ้าย" เป็นนโยบายเสี่ยงภัยและไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศ ("แนวทางหลัซซาน" คือ แนวทางการปฏิวัติที่หลัซซาน ผู้นำคนสำคัญของพรรคคอมมิวนิสต์ในระยะปี ๒๕๓๓ วั่น โยบายมาจากสหภาพโซเวียต ซึ่งมีแนวการต่อสู้คือการสร้างการต่อสู้ยกกำลังอาวุธในเมืองสำคัญต่างๆ ทั่วประเทศพร้อมกัน)